

1985/4.n.

1985. 4. sz.

gondolat- jel

A JATE BTK KISZ-szervezetének kiadványa

IFJUSÁG ÉS TÁRSADALOM /Tudósítás a
a 14. tokaji irótáborról/ - Mészáros
Róbert 1. o.

FÜZET - válogatta Tomka Béla
..... 4. o.

Az UJ VIHAR c. film szinopszisa -
JATE 8.15-ös csoport 7. o.

A STALKERRŐL - G. G. 9. o.

IM-BREVIÁRIUM /Válogatott idézetek
az Ifjúsági Magazin 1982, 83, 84,
85-ös számaiból valamint a Zsaruma-
gazin c. 1984-es különszából/ -
válogatta Lőrincz László ... 11. o.

"AZ ÜGY ÉRDEKÉBEN" /Részletek egy
hosszabb beszélgetésből Pikó And-
rással az Érdekképviseleti Tanács-
ról/ - készítette Takács József ...
..... 20. o.

1985 DEC 2 0

66

"Rohannunk kellene,
hogyan helyben maradjunk".

F. Gy.

IFJUSÁG ÉS TÁRSADALOM

/Tudósítás a 14. tokaji irótáborról/

1940 május 12.-én Darvas József, Veres Péter, Móricz Zsigmond és több más író, költő ellátogat a tiszaladányi falunapokra, hogy ott megtekintse Somogyi Imre gyümölcstermesztő és konzerváló találmányát a "kármentő hasurát". Ezzel az eseménnyel kezdődik az irótáborok története.

A tiszaladányiakkal való találkozásról lelkesen számolnak be az írók. Darvas József például így ír: "... A mi érkezésünk hírére a környékbeli nyolc-tíz faluból mindenünnen jöttek érdeklődők kerékpáron, kocsin, gyalog... Az egyik faluból Tiszatardosról például a plébános vezetésével több mint negyvenen jöttek át". A gazdákkal való beszélgetések nagy hatással voltak az írókra. A tiszaladányiak példájában az életképes, újítani és megújulni tudó magyar szellemet üdvözölték. Állandó kapcsolat jött létre a Kertmagyarországért mozgalmat támogató írók és a tiszaladányiak között. A második az 1942-es találkozó műsoros estjén részt vettek a falu fiataljai, a sáros-pataki regős diákok, Nagy István novella-, Sinka István versfelolvasást tartott, Búzás Márton és Veres Péter mondott szónoklatot.

Huszonkilencévi szünet után a Hazafias Népfront és az Írószövetség által beindított tokaji irótábor ennek a nyitottságnak a szellemében szerette volna folytatni a tiszaladányi hagyományt. Ebben az évben már 14. alkalommal jöttek össze az írók, költők, hogy a magyar társadalmat érintő sorskérdésekkel foglalkozzanak. Meghívott szaktudósok előadásait követő vitákon próbálnak megfogalmazni valamiféle iránymutatást, ajánlást egy-egy aktuális problémával kapcsolatban. A referátumok és hozzászólások anyagát a miskolci Napjaink rendszeresen közli, biztosítva ezzel a gondolatok szélesebb körű megvitatását. A beszélgetésekben részt vesznek politikai, társadalmi vezetők, de találkoznak az írók munkásokkal, fiatalokkal, falusi emberekkel is.

Az írók sokra értékelik, hogy az irótábor hozzájárul a vitakultúra fejlődéséhez, és fontosnak tartják, hogy egyáltalán van egy olyan fórum az országban, ahol a résztvevők szót válthatnak égető társadalmi kérdésekről.

Az ez évi - szeptember 15. és 19. között megtartott - tokaji irótábor hozzászólásai az ifjúság és társadalom problémaköréhez kapcsolódtak. A téma rendkívül szerteágazó, sokféle megközelítési lehetőséget kínál, a különböző szempontokból vizsgálódó tanulmányok, beszámolók mégis szembeütő azonosságot mutatnak abban, ahogy az ifjúság jelenlegi helyzetét értékelik: Nincs fogózkodó! Nincs fogózkodó a fiatalok számára szocializációjukban, a generációs stafétában, egzisztenciájuk megalapozásában, érdekeik érvényesítésében, egyéni és közösségi céljaik elérésében. Nincs fogózkodó az

"ideológiában", hiányzik egy egységés elvi politikai képviselő. Nincs biztos anyagi és erkölcsi alap, sem, amelyről az ifjúság indulhatna a felnőtt élet színtereire.

A következőkben felsorolásszerűen az általánosságok szintjén ismertetném a hozzászólások legfontosabb gondolatait az érintett kérdések szerint csoportosítva.

Referátumukban sokan kitértek az ifjúság, közösség, politika kapcsolataira különös tekintettel a KISZ szerepére. Csorba Piroska felszólalásában felhívta a figyelmet az általános iskolások politikai nevelésének visszasságaira: Már az úttörőmozgalomban megindul a "mozgalom" megutáltatása a gyerekekkel. A "lentől: lehet - fentről: kell" viszony érvényesülésével megszűnik az egyén érdekeltsége a közösség ügyeiben. Így nincs a gyerekeknek közösségélményük, és hiányzik belőlük a konfliktusmegoldó képesség is. Nem találják helyüket a gépesített ünnepi világban.

Kéry László az MSZMP Társadalomtudományi Intézetének munkatársa is beszélt arról, hogy az iskolai módszerek hogyan távolítják el a fiatalokat a politikától, kizárva őket egyfajta normális politikai szocializáció lehetőségéből. Az alapvető problémát abban látja, hogy a szervezeti mulasztásokat iskolai jellegű és kihatású büntetéssel torolják meg, tehát a szervezeti rendszerben iskolai funkciók vannak. Kéry László szövege még a fiatalokat hosszú ideig elkísérő anyagi és részben ebből következő-politikai függés infantilizáló hatásáról és a hivatalos szervezetek elleni lázadás növekvő tendenciájáról, amelyek jelei például a fiatalok önálló csoportalakítási kísérletei.

Dr. Páczelt Istvánné a KISZ KB Ifjúságkutató Intézetének munkatársa egy felmérés eredményeit ismertette, amelyből kiderült, hogy nem fogalmazódik meg egy KISZ-től eltérő politikai szervezet képe a diákokban.

A KISZ-szel kapcsolatos viták során több író felvetette: Szükség lenne egy olyan - KISZ befolyás alatt működő - közösségi tömegszervezetre, amely átvénné a KISZ kulturális és egyéb nem politikai funkcióit, így a KISZ csak politikai intézményként működne.

A fiatalok közösségeivel kapcsolatban felmerült a kommunikáció válságának kérdése is. "Ifjúság nincs, csak ifjúságok vannak" - fogalmazott Kéry László. Erős polarizáció figyelhető meg, amelynek nyomán létrejövő különböző érdekű ifjúsági kisközösségek, csoportok, rétegek között a kommunikáció minimális, alapvető információk vesznek el a közösségek közti térben. Baj van a generációk közötti információcserével is. Minden új generáció /- átvehető tapasztalatok híján -/ a nulláról kénytelen indulni. Varga Csaba egyenesen a kommunikáció haláltusájáról beszélt. A tömegkommunikációs csatornákon felénk áradó hírek között nyomozni kell, hogy valamilyen valóban értékes üzenetet találjunk. Ez a fajta sekélyesség pedig hatalmas teret és költségvetést kap. Az igénytelenség normává válik.

Az ifjúságot befolyásoló társadalmi hatások a második fontos gondolatkör. Mit kap a gyerek a családban, az iskolában?

A legnagyobb szerepe a családnak van a gyerek szocializációjának elősegítésében. Ma a gyerek az érvényesülés iskolájának megalkuvásokkal, ügyeskedésekkel teli világáról kaphat képet a család-

ban. Azt látja, hogy nem a tehetség határozza meg egy élet alakulását, pályaválasztásakor beleütközik családja indíttatási képességének korlátaiba. /Csorba Piroska, Kéry László/

Uj jelenség az iskolai nevelésben a pedagóguspálya elnőiesedésének hatása. Az iskolások csak női mintákat látnak. A kontraminta hiánya a két nem eltérő szerepeinek és viselkedéstípusainak elsajátítását nehezíti.

A harmadik gondolatkör a fiatalok motivációja, értékrendszere. Kéry László a fiatalok kétféle szocializációs irányultságáról beszélt. Az egyik az u.n. posztmateriális /pl.: "Zöldek"/ a másik a nyersmateriális irányultság. Ez utóbbi egyre népszerűbb. Egyre többen választják életcélul az anyagi jólétet. A kitolódó egzisztenciális alapozás miatt riasztják a fiatalokat a tudományos pályák, sokkal inkább a politikai pályákat választják, ahol biztosított a jó fizetés és a gyors emelkedés a társadalmi ranglétrán. A központi érdek vonalán kevesen orientálódnak. Dr Páczelt Istvánné az Ifjúságkutató Intézet felmérését értékelve elmondta: a fiatalok lenézik a munkát. Hiányzik a foglalkozások rangja. A családi atmoszféra, a szűk egzisztenciális harcának végigszenvedése determinálhatja erre a fiatalokat. A nyersmateriális irányzathoz tartozik a jövőkép hiánya is. A jövő bizonytalan, nem sok jót ígér - környezetszennyezés, nukleáris háboru, túlnépesedés - a fiatalokat már inkább a jelen érdekli.

A Napjaink 1985 januári számától kezdve közölt írásokat az "Ifjúság és társadalom" témakörben, mintegy előzetesül szolgálva a szeptemberi írotáborhoz.

A következő tokaji írotábor témája a közéleti vonzatú elkötelezett irodalom lesz.

Mészáros Róbert

FÜZET

/Az alább olvasható szöveg, egy 1950 körüli erdészeti szakiskolai füzet néhány részletéből állt össze. Egy most induló sorozat első darabjának szánjuk, mely különböző korok, iskolatípusok órajeleneiről, dolgozatairól kíván tájékoztatni. Véleményeket, ötleteket, füzeteket /ha vannak/ elfogadunk./

1. Kommunista erkölcs

Marx: Történelem arra tanít bennünket, hogy az erkölcsöt állandó változás kíséri.

Lenin: Az erkölcsről szóló nézetet a gazdasági és termelési viszonyok határozzák meg.

Az erkölcsi szabályok nem általánosak minden osztály számára.

Marx: A tőke minden pórusából szennyet és vért izzad magából.

A kommunista erkölcs az elnyomatás éveiben szervezkedni, az elnyomókat gyűlölni tanította meg a munkásosztályt.

A múltban a kommunista erkölcs a munka szabotálását diktálta, ma pedig fokozottabb teljesítményt.

2. Munkaverseny, Sztahanov-mozgalom

A munkaverseny az elvtársi segítség elvén épül fel.

Sztahanov mozgalom a szocialista munkaverseny legmagasabb formája.

Célja a mindenkori normák megdöntése.

Csak az a társadalom győzhet, amely az előzőnél több anyagi javat képes termelni.

A Sztahanov-mozgalom előkészíti a szocializmusból a kommunizmusba vezető út előfeltételeit. A munkaverseny új és fejlett formája.

A kommunizmus kiépítésének előfeltételei megvannak:

1./ A termelőerők kiszabadultak a kapitalizmusból

2./ A munka szabaddá lett

3./ A munkásosztály kezében van a hatalom.

A Sztahanov-mozgalom alulról jövő mozgalom. Nem fokozatosan jött létre, hanem robbanásszerűen. A dolgozó sajátmagának, osztályának termel, érdekelve van a termelésben.

A Sztahanov-mozgalom a legújabb technikával állandó szerves összefüggésben van.

Az új embertípusok nélkül a technika csak pusztá technika maradna,

a technikát meg kell nyergelni /Sztálin/

A Sztahanov-mozgalmat akadályozták:

az elavult normák és

az ehhez ragaszkodó maradi szakemberek.

A tervegazdálkodás egyik éltető eleme a norma.

A munkásosztály elmaradottjait felhozza az élre a normarendszer.

Feladatunk a Sztahanov-mozgalom kiszélesedésének elősegítése.

A vezetőknek nemcsak vezetni, hanem tanulni is kell a tömegektől /Sztálin/.

3. A Párt szava a magyar néphez /Rákosi elvtárs beszéde/

Az USA a hidegháborúról a melegháborúra akar áttérni.

Népünk békevágyát a tanácsválasztás is igazolja.

A falu dolgozó népe is megerősödött öntudatban /terménybeadás, ősziszántás, t.sz.cs./.

Fejlődő iparunk követelménye, hogy fellendítsük bányászatunkat.

Közellátási nehézségeink fő oka a megnövekedett fogyasztás, életszínvonal emelkedése.

Pártunk erősödik, eltávolítjuk a kiskirálykodó funkcionáriusokat.

Megerősítjük a munkás-paraszt szövetséget. Tagfelvételnél előnyben a jó munkát végzett középparasztok.

A párttagok egy részén az önteltség vett erőt s túlzásokba esnek.

A feszült nemzetközi helyzet az egyre élesedő osztályharc idején

csak akkor tudjuk helyünket tökéletesen megállni, ha lépést tartunk a napi politikával, sajtó, rádió útján.

1. Külpolitika helyzet

2. Magyarország gazdasági és politikai helyzete

3. Pártunk.

4. Sztálin elvtárs

A legképzettebb marxista, a béketábor vezetője. Munkásságából mindenki tanulhat és erőt merithet.

1879.dec.21.-én Tifliszben született /Gori városban/. Apja cipész, anyja parasztcsaládból származik.

Kiváló tanuló volt, ki társait is tanította. Jezsuita pap akart lenni. A papi szemináriumon belül megismerkedett a szociáldemokrata ifjúsági mozgalommal, majd magával a párttal is. A papi szemináriumból kitették marxista felfogása miatt. 15 éves korában az akkori viszonyokhoz mérten fejlett marxista. 22 éves korában önállóan megszervezi Tifliszben az első májusi munkás tüntetést.

1902-ben letartóztatják és Kelet-Szibériába száműzik, ahonnan megszökik és folytatja munkáját, felveszi a kapcsolatokat a régiakkal.

Először -ben Finnországban találkozik Sztálin Lennel.

Összesen 8-szor tartóztatták le 6-szor megszökött.

1912-ben a marxizmus fellendül Oroszországban.

Száműzetése alatt megválasztják a szociáldemokrata párt központi vezetőségébe és szerkesztője lesz a Pravdának.

Központi kérdéssé válik a nemzetiségi kérdés, melyet Sztálin elvtárs dolgoz ki a "Marxizmus és nemzetiségi kérdés" c. munkájában.

1917-ig főleg azon dolgozott, hogy a forradalom ne csak szervezettel, hanem eszmeileg is elő legyen készítve.

Lenin elvtárs közvetlenül a forradalom éjszakáján érkezett meg. Sztálin elvtárs volt a Legfelsőbb Katonai Tanács elnöke.

Intervenciók támadások formájában a győztes Forradalmat komoly veszély fenyegette.

Sztálin mindég ott jelent meg ahol a legnagyobb szükség volt.

Lenin halála után 1924-ben Sztálin elvtárs vette át örökét. Állandó harcokat kellett vívni a pártonbelüli ellenséggel szemben.

A szocializmus építésére kidolgozta a Szovjetunió iparosításának tervét. Megvalósította a mezőgazdaság kollektivizálását. A Szovjetunió mezőgazdasága és ipara a világon a legfejlettebb. A kommunizmus építését a hitleri orvtámadás szakította félbe. A Nagy Honvédő Háború idején Sztálin elvtárs irányította a Vörös Hadsereget.

A Párt a sztálini-nevelés olyan embertípusokat hozott létre, mint Oleg Kosevoj, Zója, Matrozov stb.

Sztálin elvtárs neve ma egyet jelent a békével.

Kitüntetései: Lenin rend, Munka Érdemrendje stb.

A szovjet nép szeretetét tükrözik azok a dalok, regények, melyek az ő életéről szólnak.

A sztálini-békepolitikát követik a világ népei csaknem nyolcszázmillióan.

5. Igazi hazafiság, proletár nemzetköziség

A tőkés a hazafiság jelszavát használták fel egyéni céljaikra.

A nacionalizmus a tőkés egyik legveszedelmesebb fegyvere volt /Szembeállította a munkásosztályt/.

A nacionalista uszítók elfelejtették, hogy mikor az egész kárpátmedence uralmuk alatt állott, a dolgozó népnek akkor sem volt több kenyere, akkor is jogfosztott volt /Fajélmélet/.

Jellemzője a nacionalizmusnak a szovjetellenesség.

Tito fasiszta uralma egyben nacionalista is.

A nacionalizmus fizikailag akarja lefegyverezni a dolgozó népet, a kozmopolitizmus pedig szellemileg.

Az igazi hazafiság gyűlöletre tanít a dolgozó nép minden ellenségével szemben.

Nem lehet jó nemzetközi az aki saját népét, hazáját nem szereti.

A szovjet hazafiság alapja az, hogy a dolgozó nép az ország. A szovjet ember nemcsak a saját hazáját szereti, hanem a világ minden elnyomott népének védelmezője.

Rákosi elvtárs hazafisága tanujelét adta akkor, amikor a bíróság szemébe vágta, hogy a nép érdekében Hitler ellen kell harcolni. Zalka Máté Spanyolország földjén harcolt a magyar dolgozó nép szabadságáért is.

A nacionalista támadók nem kenyérbe, hanem sziklába harapnak ha rántörnek.

Az igazi hazafiak rendithetetlen szeretettel viseltetnek a dolgozó nép, a béketábor vezetője a Szovjetunió iránt.

Az Új vihar c. film SZINOPSZIS-a

Az általunk elképzelt, kb. 60 perces játékfilm alapját a szege-di amatőr csoport állandó társulatának játéka képezné, így újrapróbálni csupán a film játékterjedelmének mintegy egyötödét kellene. Amin jelenleg dolgozunk, az mégsem egy színházi előadás pusztá filmrevétele /dokumentáció/ kellene legyen, hanem az előadás által felvetett képi és a térkezeléssel kapcsolatos elképzeléseink megvalósítására tett kísérlet.

Előadásunk a hagyományostól eltérő Shakespeare-értelmezésre épül, ennek főbb pontjai a következők: Sh-t a szellemi hatalom mi-benléte, nagysága, ellehetetlenülése, önmagával való szembe fordulása izgatta elsősorban - helyre tehet-e vajon a szellem /é.: az ő, azaz Prospero szellemereje=a sziget szellemei=a színházi hatás! / a "kizökkent időt", vagy sem? A V I H A R válasza erre: egy harmadik végkifejlet /tehát már nem a Hamlet-i megoldás/, mely szerint Prospero-ban, a mágussá lett emberben már nem, csupán hite szerint, a távoli jövőben, addig viszont "megbocsátani kell"... A Hamletben még lelephető, megzavarható, végsősorban büntudatra-ébreszthető volt a Bűnös, a nápolyiak elvetemültsége azonban Ariel és Prospero "kísérleti" helyzetekben tántoríthatatlannak bizonyul. Az új v i h a r-ban - eltérően Sh. megoldásától, melynek ötödik felvonás-beli megfogalmazásmódja a Sh-filológia kutatásai szerint is kétes hitelű - Prospero már akként a későbbi korokra jellemző szellemi emberként jelenik meg, aki látva az egykori bűnösök javíthatatlanságát, végül bár megbocsát nekik, s az egész emberiségnek, mégis a szigeten marad, A Szigeten, méghozzá lányávak együtt, akit a civilizált-barbár Ferdinánd közeledése megrontott, rokkanttá tett, viszont Caliban kezébe kerül a Könyv, a mágikus erejű, s az felolvas belőle már a hajón, észre sem véve, hogy kezében szakácskönyvvé változott át, s a szent szövegek receptekké... A Könyvet küldi Prospero önmaga helyett a kultúrált Európának, amelynek azonban még fel kell nőnie ahhoz, hogy annak valódi üzenetét felfogja...

A Hamlet "egérfogó-jelenetével" Sh. a színházi hatás elkerülhetetlenül jobbitó jellege mellett foglal állást, A vihar "fogas-jelenet és "lakoma"-jelenete azonban már ugyanannak a pszichológiai sémának a csődjét mutatja meg! És ne feledjük, hogy ha Caliban, a vadember Prosperótól kapta "ösztöneihez a szavakat" "nyilvánulni", akkor fogalmait is tőle kapta, így számára az egyetlen szabadulás az lehet, ha Prospero fogalmai szerint lesz "szabad", de Prospero fogalmaitól, magától a Könyvtől, kultúrától nem tud megszabadulni soha többé, vagyis átváltozott, elveszítette öserejét - az öserő megszűnt benne munkálni. Vagyis az öserő és a tanulható tudomány elszakadtak egymástól, szövetségük megszűnt, felbomlott. Prospero-nak éppígy nem tiszta a viszonya Ariellel, akit újabb munkákra csak erőszakkal, fenyegetéssel tud rávenni, s kettejük ténykedése: a bűnösöket jobb belátásra bírni - különben sem gyümölcsöző. Ferdinánd és Miranda kapcsolatában pedig a "kultúrált" és a szűz-tiszta, európai és barbár, felnőtt és gyermeki motívumok különbözősége, szétszakítotttsága, összeegyeztethetlensége jelenik meg.

Miranda, aki a tapasztalt apa tiltása ellenére /"ne szólj velem!"/, kíváncsiságának engedve kapcsolatot kezdeményez Ferdinánddal, annak erőszakos, rafinált, kéjvágyó szándékáról mit sem tudva áldoz a t-
t á válik - Női Krisztusként látjuk defloreációját, megfeszítettetését. Prospero csak úgy hajthatja szolgálatába még egy munkára Arielt, ha megszegi neki tett ígéretét, s még így sem ér célhoz: az ember csak önmagán s a szellemvilágon tett erőszakkal lehet h a t a l o m, s még ez a hatalom is értelmetlen, haszontalan - ez Prospero saját varázsló-szerepéről való lemondásának i g a z i oka, ezért nem érdemes tovább folytatnia "mesterségét"... A szellemet azonban szabadon kell engednie végül, örökké nem lehet szerződés-szegő... s a szellem különben is hatalmasabb nála, miután törlesztette tartozását, megváltotta magát, várja újabb küldetését... - ám ezt Sh-ből olvastuk ki, s hogy mi ezekhez az elnagyolt módon vázlatolt gondolatokhoz a mi viszonyunk, azt játékunkkal próbáljuk kifejezni.

A színházi előadás - lényegéből következően - nem valósíthatta meg valamennyi elképzelésünket, pl. egyszerűen technikai okokból: az előadás időtartama alatt elképzelhetetlen volna annyi átmaszkolás-átöltözés, amennyire szükség volna ahhoz, hogy minden metamorfózis megjelenjen. /Pl. a szellemek játéka, varázslások, az előtörténetek, Prospero "több arca", stb./ Ahogyan az előadás, úgy a film is a Nárцiszban már bevált szimultán térkezelésre épülne, a "hosszú snittek"-ben egymásbaúsznának az egymástól egyébként elhatárolt terek, kiemelődnek a fő-,háttérbe szorulnának a mellékterek, -szálak, -történetek. Ahogy az előadás, a film is egyetlen végtelen vihart sejtetne, mely a Sh-i vihar óta tart, s amelyben a történetek már elveszítették eredeti időrendjüket, pl. Miranda, aki azóta rokkant, hogy Ferdinánd erőszakot tett rajta, már az erőszak-tétel előtt rokkantként jelentkezik, s a nápolyiak hajótörése csak ezután következik stb... Prospero másként inkarnálódik, ha egyedül van, megint másként, ha a lányával dialogizál, vagy ha Ariellel, vagy amikor a nápolyiakkal, megint másként, amikor Calibannal beszél, megint más lény, amikor a nézőkhöz fordul.

A sziget szellemei mitológiai játékokban pihenik ki az embernek tett szolgálat fáradalmait, ezek a filmben pantomimszerű etüdökben jelennének meg. /Peométheusz, Minósz, Kirké, Kalüpszó, Daedalosz és Ikarosz, Nárцisszosz, stb.../ Más szellemek csak zenélnek vagy építenek, rajzolnak, szobrászkodnak stb. A film lehetővé tenné a varázslások, mágikus erők konkrét megjelenítését, több szintjét kapcsolva egybe a sziget világának, mint amennyi egy színházi előadásban megjeleníthető.

A STALKERRŐL

Az egyetlen ágyban férfi, nő és gyermek. Vonat dübörög, és a civilizáció romjaiban, a nedves szegénység kacatjaiban alvó emberek mellett aprókat rázkódva odébbkúszik a pohár. A Stalker indító filmkockái.

A barnásfekete, mocskoszínű lakás Tarkovszkij látomása a jelenről. Pusztán csak szoba ez, vagy átvállalt bűnök, üres lelkek temetője a Stalker-körül - mindegy: a Stalker szobája. Ebből a látszólag végnapjait élő világból vezet állítólag ut a kerítésen át a Zónába, ahol - állítólag - egy idegen civilizáció ajándéka, vagy átka-képpen egy Szoba rejtőzik, és benne - állítólag - az ember legrejtettebb vágya teljeshül. Ugy mondják. Ki tudja. Biztos a szögesdrót, mely talán az egész várost körbeéri, biztos a reflektor, a gépfegyver az örök kezében, és biztos a börtönbüntetés, mely egyaránt sujtja a Stalkert, aki egyedül ismeri az utat a Szobáig, és a vezetetteket, akik kiürült üvegek, gyógyszeresfiolák, vagy éppen egy kötél alól jöttek el végső próbálkozásképpen erre az útolsó utra. Létezik tehát egy halálraitélt, megváltandó világ, keserű, elvágó lelkekkel, akik embertől vagy a Szobától várják ezt a megváltást /a képtotalis: Az Író és Professzor személytelen nevébe az egész emberi kultúra kudarca sűrűsödik/, és létezik egy ember, aki meghozhatja nekik, vagy elvezetheti őket a feloldozáshoz: a Stalker. A történés tehát bibliai szituációként is értelmezhető. Valóban a Stalker alakjában mintha a zsidókat Egyiptomból kivezető Mózes és az embereket, gyilkosait halálával megváltó Krisztus eszméje ötvöződné. Hiszen ki is ő? Birtokában van egy tudásnak, amit rajta kívül senki más nem ismer, kiválasztott, akit nem fogad be sem a Zóna, sem a vezetettek tömege. Megbélyegzett, akár a bibliai próféták nagyrésze. Különállóvá, idegenné teszi nem-evilági tudása, nyomorék gyermeke, és megjelöli rövidre nyirt hajában egy szőke folt. Nevetséges az élete miatt, valamifajta félelmet ébreszt az emberekben és gyűlöletes nekik a kiszolgáltatottságuk miatt. /Éppen, ezért az Író és a Professzor az át folyamán mindent megtesznek, hogy a Stalker privilégiumát - a vezetni tudást - tönkretegyék/. Kapott egy részigazságot, egy megnevezhetetlent, túlvilági képességet - de ez korántsem boldogító tudás. Tulajdonképpen beteg ember, akit a Zóna megfertőzött /el is hangzik a filmben/, a Zóna és a Szoba eszköze csupán. Két világ között bolyong, kinlódva a lélektelen város megvetésétől és a Zóna állandó csábításától, feje fölött az egyre súlyosbodó börtönbüntetés rémével.

Egyetlen vagyona van, amikhez igazán ragaszkodik: a vezetés. Egyetlen ígérete van, amelyről maga sem tudja, nem büntetés-e: a gyermeke. A Zóna valamilyen módon megszerezte, kiválasztotta magának a Stalkert, aki vezetéstől vezetésig, börtöntől börtönig él, köztük legkegyetlenebb állapotával: a tétlenséggel. /Én mindenhol börtönben vagyok - mondja a filmben/. Ráadásul, akárcsak Mózes, a Stalker sem juthat be saját ígérete földjére, a Szobába - örökre

kitaszított marad, rá csak mint eszközre van szükség. Egyedül rajta a teher: megfelelnek-e azok az emberek, akiket elvisz a küszöb? Ha nem; a Zóna velük együtt őt is elpusztítja: aki elől halad, arra rábizzák magukat a többiek, a Stalker ezzel magára veszi bűneiket is. A vezető, felelősségénél fogva a legkönnyebben sebezhető a Zóna, valamint az Író és a Professzor részéről is. Szolga csak, szolgálja mindkettőt, és óriási tudásánál fogva a legjobban éppen ő fél: az alagutban jobban fél az előtte haladó Irónál is - retteg a hibától, hogy esetleg többet nem teheti be a lábát a Zónába. Az Író-Professzor-világ és a Zóna között a Stalker rangsorolni kénytelen: nála a Zóna az éltető elem.

A Zónát többféleképpen gondolhatjuk el. Mindenképpen olyan közeg, ahol a Stalker, és a vezetettek, az emberi gondolkodás egész fejlődéstörténetét játszik újra. Az ész /Író, Professzor/ saját köreiben külön-külön kimerülve, vakon lépked a hit után /Stalker/ közben ugyanis-mindegy-cinizmussal gyalázzák egymást, a két tudományág örök vitáját befejezetlenül hagyva és ezalatt valami nagy félelmet rejtő, kamaszos bátorsággal kinevetik a Stalker szertartásait. Pedig ebben a világban, ahol mindhárman csak jövevények, ahol furcsa, intő hangok szólalnak meg, ismeretlen eredetű mozgások indulnak el, ahol a körbe vezető út mellett egyszer csak átrendeződik a környezet, amely jótékonyan fedi el moháival a civilizáció minden termékét az injekcióstütőtől a pisztolyig, ahol elpusztulni és újjászületni egyaránt lehet- itt, a Zónában a Stalker előredobált szalagjai nem játékszerek. Mintha a támasztékából vesztett elme keresne ezzel maga előtt még egy világos foltot, amelyet még lát, és ahová pusztulás nélkül léphet. A kinti és a benti magatartás mozgatója valójában a Szoba, minden tett filmbeli középpontja: a remény. Ebben az eleve elrendeléssel találja magát szemközt a bentlévő: maga sem tudhatja ki is ő valójában, mi az a vágy, mely mint az ő igazi lényege megvalósul?/ Ezért köti fel magát az a vezető, aki meggazdagodott, miután kilépett a Szobából- maga sem tudta, hogy ez volt minden gondolata mélyén/. Talán kegyetlen dolog ez. Mégis az egyetlen, ami visszatartja a munkájában tehetetlen Tudóst, hogy felrobantsa a Szobát.

Ez az, ami rádöbbeneti őket, hogy nem a Szoba képessége és bizonytalan jutalma volt igazi céljuk, hanem mindenben kételkedő, hitetlen agyuk megnyugtatása egy bizonyosság által. Az Író és a Professzor legnyugodtabb pillanataikat a Szoba előterében élik át: tudják, hogy nem lehet elpusztítani a Szobát, és hogy nem fogják átlépni a küszöböt. Nem a vágy beteljesítés a lényeg, hanem a hit- a remény- a beteljesíthetőségben. Ez ad értelmet a Stalker vezetésének is: hithez juttatja az embereket, hívővé teszi a hitetleneket, és ezzel a hittel kerül ő minden utazásakor megtartó kapcsolatba. Mikor a fekete-fehér városból a zöld-tavaszi Zónába érnek, egy rövid időre magára hagyja két társát. Előre megy és akár egy ópiumszívó, aki érzi maga fölött ópium Istene hatalmát, elfekszik a fűben, és amint Mózes elvonult a Sinai-hegyre a kinyilatkoztatás végett, ő is bizonyossággal telve tér vissza és tanítani próbálja a Zóna törvényére a két kívülállót.

Mindez azonban csak egyéni és pillanatnyi haladék az emberek számára. A két ember ugyanúgy tér vissza, ahogyan elindultak- élve, mind-össze némi bizonyosságot szereztek a korábbi semmi helyére. "Nem tudnak ezek szeretni" - mondja róluk lázában a Stalker mikor hazaér. Az ő kudarcában látszik leginkább a "keresztény etikai" múlt mai álom-volta, az egymásban élő szubjektumok lehetetlensége. A Zóna világa éppen ezért idegen tökéletesen a bekerített várostól: mind-az, amivel a Szobába felvértezett léphetne az ember, teljesen hiányzik e korból. Egyetlen szó van a film végén mely a másik világ behatolását jelzi e csöda nélküli jelenbe: A Stalker nyomorék lányai: "A stalkerek gyerekei mind megbélyegzettek"-hangzik el a filmben. Mégis csak ő az aki színes, akár a Zóna és pillantásával képes le-taszítani az asztalról a poharat. A film kezdetén a vonat zaja, robogása mozdította pohár most a szellem erejére, egy új ember te-kintetére mozdul el. A Stalker nem léphet a Szobába- a leszármazottja, a lánya az, akiben a Zóna megjutalmazza őt és továbbfolytatja ön-magát. Gyerek még, nyomorék, életében is örök különállásra ítelt, olyan aki egyedül méltó rá, hogy új szellemiség hordozója legyen -Büntelen ember.

G.G.

IM - BREVIÁRIUM

Válogatott idézetek az Ifjusági Magazin 1982, 83, 84 és
85-ös számaiból, valamint a Zsarumagazin c.
1984-es különszából

1. Petőfi

1. 1. "A teljes bizonyosság"

Ez a Petőfi vers /Egy gondolat bánt engemet/ körülbelül egy évvel azelőtt született, hogy Marx és Engels megfogalmazták a Kommunista Kiáltványt. Csupán egy bizonyíték a sok közül - hiszen a költő egész életműve, élete-halála a teljes bizonyosság - arra hogy a mesze kora fölé magasodó ifju zseni a kommunista eszmék első magyar hirdetőinek egyike.

1982/10/6

1. 2. Milyen kár...

Ha Petőfi túlélte volna Segesvárt, /.../ a világtörténelem is az első kommunisták között tarthatná számon. Mindezt /.../ hozzá és elveihez legközelebb álló krcrtársainak /.../ példája igazolja.

1982/10/6

/Magyarázat: Igaz ugyan, hogy a szövegben és képben példaként bemutatott 14 férfi közül az egyik négyéves volt 1849-ben, kettő személyes ellensége volt Petőfinek, további tiznek pedig semmi köze nem volt a költőhöz, - de a fennmaradó Teleki Sándor biztos kommunista lett volna, ha tovább él. Azt a kézenfekvőnek látszó gondolatot, hogy a hosszabb életű márciusi fiatalokkal példálózzon azért veti el a szerző, mert közöttük van ugyan Tisza-párti hivatalosan ünnepezt író, függetlenségi párti képviselő, kapitalista gyáros, de egyik sem eléggé kommunista./

1. 3. Uj magyar történelem

A kisnemes Kossuthot követő demokrata polgárok /.../ mielőbb meg akarták állítani a forradalmat. A plebejus Petőfi és elvtársai szocialista követeléseivel leginkább a közkatonák értettek egyet.

1982/10/7

/A magyar köznemesség pedig az arisztokrata Széchenyi vezetésével Döblingben vészelté át az egészséget./

1. 4. Petőfi és az MDP

Céljaikat /a radikálisokéit/ Petőfi sok verséből ismerjük. Többet akartak mint a reformisták /Széchenyi/ és a demokraták /Kossuth/, nem csak függetlenséget, írott jogokat, hanem például földet a népnek! Az uri előjogok eltörlését! Az oktatás demokratizálását! Az állam és az egyház szétválasztását! Mindezek olyan szocialista követelések, melyekért 1848 óta egy évszázadon át harcoltak őseink, élükön a szociáldemokratákkal, a kommunistákkal!

1982/10/6

/Kossuth és Széchenyi programja azért került bele mégis a felsorolásba, mert 1848-ban ők voltak a szociáldemokraták. A specifikusan szocialista illetve 48-as radikális jelszavak pedig azért maradtak ki, nehogy zavar támadjon. Az említett sok Petőfi vers a szibériai temetőből került elő. Van ugyan fiatalkori verse is, melyben az uri előjogok eltörlését követeli /pl. A nép nevében/ de ott még csak mint írott jogot./

1. 5. Ugyanez 5 hónappal később

A márciusi ifjak, a forradalom radikálisai "lehetetlen" követeléseket is megfogalmaztak: földet a népnek! Az uri előjogok eltörlését! Törvény előtti egyenlőséget! ... Mindezek olyan követelések, amelyekért további száz éven át kellett harcolniok őseinknek, élükön a szocialistákkal, a kommunistákkal.

1983/3/6

1. 6. Gondolatmenet I. - avagy kommunizmusa követhető, ő maga nem

Nem kötelező olvasmány a Nyakravaló című gunyoros "csasztuska" s az Egy goromba tábornokhoz című nyílt levél sem. /.../ Hosszu távon és elméletben neki, /Petőfinek/ volt igaza. Ott és akkor azonban a hétköznapi igazság Mészáros Lázáré volt. /.../ Végül tehát kimondhatjuk, hogy számunkra sem követhető példa ez a nyakravalót tagadó költői gesztus, hiszen nem csak az akkori harcnak volt, de a mai építő munkának is szüksége van fegyelemre.

1983/3/6

/Mészároost és a "goromba" Klapkát a cikkíró a művészi süritéssel vonja egybe, elvégre mindegy hogy miről van szó. Fő a fegyelem. Mi ma még azért nem követhetjük Petőfit, mert igazsága 140 évnél is hosszabb távu./

2. Történelmi összefüggések

2. 1. 1848, 1919, 1945

2. 1. 1. Hivatkozás

Az elmúlt száz évben /.../ nem volt olyan kormány, olyan politikai irányzat, olyan ellenzék, amely ne hivatkozott volna rájuk.
/Ti. a 48-as szabadságharc résztvevőire/

1982/10/6

/A KMP például a Vörös Ujság 1919 március 18-i számában így hivatkozik elhatárolva magát a III. 15-ét ünneplő Károlyiék-tól. "Mi tanultunk a 48-as februári és márciusi forradalmakból, de nincs okunk megünnepelni őket." Kun Bélának későbbi kormányon és ellenzékben is uton-utfélen Kossuthra és Petőfire hivatkoztak./

2. 1. 2. Pedig ma már...

Még ma is meghökkentő, ha valaki azt állítja, hogy konkrét összefüggés van 1848 és 1919 között, a márciusi ifjak és a későbbi évek szocialistái és kommunistái között. Pedig ma már nincs tere a történelmi múlt meghamisításának, ám sok tényt kell még előbányászni az évek hordaléka alól ahhoz, hogy a valóságos összefüggéseket, a forradalmi folyamatot világosan lássuk.

1982/10/6

2. 1. 3. Egy előbányászott tény

48-as honvédveterán a 19-es forradalmárok körében

1983/3/7

/A képen - mely alatt a fenti mondat olvasható - azért látható egy "Éljen a köztársaság elnöke, Károlyi Mihály!" feliratu transzparens, mert nyilván ott maradt az előző évből./

2. 1. 4. Továbbmenve

Ünnepi lényegüket tekintve nem különböznek egymástól olyan ünnepnapjaink mint március 15, március 21, április 4, november 7.

1982/10/8

2. 1. 5. Ugyanez tavaszi számban, május 1-ével

... Elmélyedhetünk az ismeretek rengetegében, hogy minél világosabban tudjuk, merre megyünk. Ezért kell látnunk az összefüggéseket, a történelmi haladás országutjait, azt például, hogy a legfontosabb kérdésekben mennyire közös uton, egy irányba igyekeztek a legjobbjaink, akikre március 15-én, március 21-én, április 4-én, és május 1-én emlékezünk. Ez a tudás nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a saját országutunkon az emberiség jövője felé, a kommunizmus "világkörüli utjával" azonos irányba haladjunk.

1983/3/7

/Az 1918-as forradalom azért marad ki minden felsorolásból, mert túl nyilvánvaló a kapcsolata 1848-al./

2. 1. 6. Mégtovább: tér, idő, konkrétumok béklyója nélkül

Az 1848-ban megfogalmazott követelések végül 1917-ben valósultak meg.

1984/3/5

2. 1. 7. Szemben velünk...

... A fasiszmus babérjaira pályázó fajmagyarkodás a meghamisított márciusi eszmékkel próbálta a táborába szédíteni a tömegeket.

1982/10/6

2. 2. Bevonva a középkort

2. 2. 1. Zanza

Le kellett szállni a lóról, meg kellett tanulni gazdálkodni és építkezni. És szinte szünet nélkül verekedni kellett munka közben tatárokkal, törökkel, osztrákkal, némettel, ... és egymással.

1985/6/3

2. 2. 2. Zanza adysan

Az igazság ezzel szemben az, hogy a többségnek sose volt jó. Ezt néha kaszával-kapával, máskor kurucos rohammal, aztán Gábor Áron rézágyuival, majd vörös zászlók alá gyülekezve próbálták megértetni.

1985/6/3

2. 3. Arról hogy mi a nemzet

A harcok során egy új összetartozástudat csirái alakultak ki, amely egységbe tömörítette az egyes államterületek minden lakosát, a nemzetet.

1984/3/5

2. 4. Tények és összefüggések a tudományban

2. 4. 1. A 2.1.2. számú idézet részlete

/.../ Konkrét összefüggés van 1848 és 1919 között /.../ ám sok tényt kell még előbányászni /.../ hogy a valódi összefüggéseket világosan lássuk.

1982/10/6

/Vagyis: addig kell bányászni, míg világosan nem látjuk a megtervezett összefüggést./

2. 4. 2. Ugyanaz - a 2.1.5. számú idézetben

/.../ Elmélyedhetünk az ismeretek rengétegében, hogy minél világosabban tudjuk, merre megyünk! Ezért kell látnunk az összefüggéseket, a történelmi haladás országutjait!

1983/3/7

/Vagyis az összefüggéseket azért kell látni, mert majd azt kell minél világosabban tudni az elmélyedés eredményeképpen./

2. 4. 3. "Hiteltelen igazság..."

A történelmi igazságokat nem becsületszavak hanem tények hitelesítik.

1982/10/6

/Ha pedig nem hitelesítik, az sem baj. Elvégre igazságok. A tények csak veszíthetnek./

3. Demokrácia

3. 1. Egyenlőség és jog

3. 1. 1. Kik azok akikkel nem vagyunk egyenlőek?

A presszóban rákönyököl az asztalomra /a boltban elém tolakszik, az utcán félrelök, a moziban büzlik, az uttesten szabálytalanul előz, a sötétben elgáncsol stb./ és azt bőfögi az arcomba, hogy adj egy bélást Józsi és ne fintorogj, Egyenlők vagyunk, vagy nem? Hát nem! Vele, aki lippja a napot azóta, hogy kimaradt az ötödikből, aki lejmol /.../ azzal nem vagyunk egyenlők. Zsarum.

1984/1

Zsarum. 1984.1.

3. 1. 2. Vissza a középkorba, avagy zavar a fejekben

Mert a kötelességtől különválasztódott jogok egyenlősége össze-
zavarta az értékrendet a fejek némelyikében.

Zsarum. 1984.1.

/Rousseau óta elég sok fejben./

3. 1. 3. A has és a tagok, avagy tévhit

Több korosztály abban a hitben nőtt fel, hogy születése pillanatá-
tól akkor is egyenlő minden tagja, ha ezért a kisujját sem mozditja.

Zsarum. 1984.1.

/Vagyis aki jogokat óhajt, tevékenykedjék a kollektíváért már
születése pillanata előtt./

3. 1. 4. Egy félmondat...

A kevésbé egyenlőket, a demokráciával visszaélőket...

Zsarum. 1984.1.

/Az egyenlően egyenlőket és az inkább egyenlőket pedig.../

3. 1. 4. Verziók a félreértett demokráciáról

3. 1. 4. 1. A rabszolgaság a jólértelmezett demokrácia alapja

A félreértett demokráciában ki-ki visszaélhet jogaival amelyeket
végül is nem érdemelt ki kötelességeinek maradéktalan teljesíté-
sével.

Zsarum. 1984.1.

/A jogokat a Kötelességteljesítések Maradéktalanságát Ellen-
őrző Főbizottság osztogatja, persze csak annak, aki a jog-
kérelmezés jogát maradéktalan kötelesség-teljesítéssel már
kiérdemelte és megkapta./

3. 1. 4. 2. Mégsem kiérdemelhető?

Miről van szó? A félreértett demokráciáról. /Egyenjoguk vagyunk,
s ezt sokan egyenranguságként értelmezik. Pedig micsoda KMF-ös
különbség... A jog adható-kapható, a rangot csak megszerezni-ki-
érdemelni lehet! Ezt sokan nem tudják még...

1985/1/38

/Vagyis a KMEF mégsem érdemek szerint, hanem ötletszerűen
osztogat./

3. 1. 4. 3. Ugyanazon cikkben...

Egyre több felnőtt jogot követeltek magatoknak, és érdekeltek is ki.

1985/1/38

/Vagyis mégis kiérdemelhető./

3. 2. Az ókori, a polgári és a szocialista demokrácia

3. 2. 1. Gondolatmenet II.

Feltételezve, hogy olvasóink egy része nem figyelt eléggé azon a néhány történelemórán, amelyen egyáltalán szóba került a téma - mert sok iskolában ma is konzervből készül a demokrácia /miszerint a tanár azt csinál amit az igazgató elvár, a diákok meg azt csinálnak amit akarnak/ megemlítjük lábjegyzetként a demokrácia három legfontosabb történelmi formáját.

Zsarum. 1984.1.

3. 2. 2. Az első forma definíciója

A klasszikus vagy ókori avagy görög demokrácia különös ismertetőjele hogy csak a kisszámú szabad polgárok gyakorolhatták volna, /.../

Zsarum. 1984.1.

3. 2. 3. A második forma definíciója

Polgári demokrácia. Mindenki szabad ezekben olyannyira, hogy szinte mindent is szabad. Köztük szabad munkanélkülinek lenni, és milliomosnak lenni, éhen halni és akár disznó módszerekkel is vagyont szerezni, lőni és meglövetni. Ez a "demokrácia" is csak idézőjelben emlegethető, hiszen a többség /.../ befogja a száját hogy éhen ne haljon.

Zsarum. 1984.1.

3. 2. 4. A harmadik forma definíciója, avagy a "szorító gyerekcipő"

És most lássuk a miénket! Különös ismertetőjele hogy gyerekcipőben jár még, ami hol itt, hol ott szorít, de hát ez épp a kora - és korunk - miatt nem csoda.

Zsarum. 1984.1.

3. 2. 5. Az egyik szorító pont, avagy demokráciánk fő baja

Emlékezzünk az alaptételre, miszerint "a tudatot a lét határozza meg" s tegyük hozzá az átmeneti kor elosztási elvét: "ki-ki munkája szerint". Köztudott, hogy ez utóbbi nem érvényesül eléggé. Sőt, bizonyos területeken a gyakorlat az elmélet ellentéte /sok segédmunkás jobban keres mint sok mérnök, a fröccsöntő gazdagabb mint a miniszter stb./ Márpedig ha ez így van, ezt a lét hosszabb távon is torzítja a tudatot.

Zsarum. 1984.1.

3. 2. 6. A másik szorító pont, avagy demokráciánk másik fő baja

Sajnos társadalmi gyakorlat egyelőre, hogy mellesleg nem csak "lefelé" de oldalirányba és - micsoda bátorság?! - "felfelé" is durvák vagyunk sokszor. /.../ A beosztott a főnökével egy beszél sokszor, mintha a kutyája volna. Ez a szocialista demokrácia gyermekbetegség, ki fogjuk nőni.

1985/1/38

/És akkor már csak lefelé! Probléma persze, hogy a gyermekbetegség kinövése közben a gyerekcipő majd egyre jobban szorít./

3. 2. 7. Utoljára maradt definíció, avagy mi is az a demokrácia?

A demokrácia azonban nem anyagi kérdés, jóval több annál. Közérthető megfogalmazásban: normális emberek tisztességes társadalmi együttélésének illemtana.

Zsarum. 1984.1.

/Most már világos: az ókori demokráciával az volt a baj, hogy kevesen voltak illedelmesek, a polgárral pedig hogy mindenki illetlen./

3. 2. 8. Társadalmi szerződés, avagy melyek a mi demokratikus államhatalmi szerveink?

Élünk-e azzal a hatalommal, ami a miénk? Igen, ez vitathatatlan. Ha valaki vagy valami alapjaiban-lényegében sérti demokratikus rendünket, helyrebillenti a rendet a hatóság, a rendőrség, a bíróság. /.../ A mi megbízásunk alapján értünk élnek az általunk nekik kölcsönzött hatalommal.

Zsarum. 1984.1.

3. 2. 9. Látszat II.

Látszólag hasonlóképpen mint mindenütt a világon. Füttyül a rendőr, ítélkezik a bíró, munkára vezényel a fegyőr. A látszat azonban csal! A mi hatalmi szerveink ugyanis nem egy "felső tizezet" képviselnek, hanem mindünket.

Zsarum. 1984.1.

3. 2. 10. Látszat II., avagy a még a trágárságunk is jobb

/.../ Ideje különbséget tenni a sok hasonlóság ellenére is a "nyugati" és a hazai "trágárkodás" között. Míg amaz a fennálló társadalmi rendszert is támadja /a kapitalista hagyományokat, a kispolgári létet, az elnyomást, a hierarchiát stb./ tehát rendszerellenes is, a mi mind slamposabb szövegünknek nincsen ilyen társadalmi-politikai töltete.

1985/1/38

/Ahogy a demokráciánknak sincs, l. a 3.2.7. idézetet!/
/

4. Vallás

4. 1. Kizárásos /Válasz egy olvasónak/

Vagy az istenben hisz valaki, vagy az emberben,

1984/4/6

4. 2. Tudatlanság és hit

Amíg tudatlan az ember, élni fognak a fejében az istenek.

1984/5/26

4. 3. Tudatlanság és ateizmus

Tükör által látunk homályosan - írta Huizinga a Középkor alkonyában.

1984/5/11

5. Magyarul

5. 1. Terminológia

5. 2. Európa vette a jelvételt

Párizs adta meg a jeladást /ti. a forradalom/.

1984/3/4

5. 3. Tragikus csötörés

Mintha a nyelv tiszta forrásába bezudult volna - valami tragikus csötörés következtében - a szennycsatornák minden hordaléka.

1985/1/38

5. 4. És ezért sem...

Az igazi irodalom nem tehető bünössé a trágár beszéd terjedéséért.

1985/1/38

5. 5. Mezőgazdasági ismeretek

Az 1848-as forradalmak csiráit már a Szent Szövetség megalakulása idején elvetették.

1984/3/4

5. 6. Idegen szó

A proletárdiktatura hatalomelméleti, potenciális fogalom.

Zsarum. 1984.1.

5. 7. Szakkifejezés

A nyelv = másodlagos jelrendszer. Eszköz is, tünet is.

1985/1/38

5. 8. A betegség mi vagyunk

/A nyelv/ tünet: amely tükröz bennünket.

1985/1/38

Lőrincz László

A fenti 48 idézetet mindössze nyolc számból válogattam. Mivel ezeken kívül kevés számot ismerek, biztosan sok fontos dolog elkerülte figyelmemet, számos ugyanezen számokból vett szemelvényt pedig /kb. 20 db./ a rövidség kedvéért hagytam el.

"AZ ÜGY ÉRDEKÉBEN"

/Részletek egy hosszabb beszélgetésből Pikó Andrással az Érdekképviselői Tanácsról/

K: A Gondolatjel történetének talán legválságosabb, szerkesztő nélküli pillanatában, 1985 elején, a munkatársi gárda összejövetelén ezt mondtad: "Minden elitgárdában él a vágy: meg kell csinálni a nagy bulit. ... A mi nagy bulink: a diákparlament volt. Azért mentünk oda, hogy "a hatalom kimutassa a foga fehérjét." Ezt teljesen Ez teljesen nihilista álláspont: legyen egy sikeres bukás. Nem tudtuk, hogy miért megyünk oda. ... Nem érzem az egésznek a hátterét, nincs eredménye annak, amit csinálok." Ilyet azt hiszem még sohasem csináltunk, nyilvánosságra hozzuk egy magánbeszélgetés részletét. Az elitizmussal szembenéztél a Galamb Györggyel írt dolgozatotokban, most nézzük a többit.

V: Az állításban benne volt a rengeteg kellemetlen tapasztalat egy helyben tpporgás a HKR ügyében. A parlament előtti megbeszéléseken a cél sokak számára egy jó balhé volt, itt már látszott a voluntarizmus, de ezt a diákparlament sikere után elfelejtettük. Ebben a 7 emberben "nagy hit volt", most már semmi akadály, hogy megváltoztassuk az egészét, aztán rá kellett jönnünk, hogy ennek rengeteg akadály van. Két héten belül heten maradtunk. Persze a tekintély, a diákparlament holdudvara végig kísért bennünket, amit elértünk, egyedül ennek köszönhattuk, hogy ezt azok, akikkel tárgyaltunk, nem felejtették el.

K: Mi volt a néhány héttel ezelőtti Kari Gyűlésen?

V: A megjelentek száma kb. 30-35. 7-8 érdeklődő tanár, az Érdekképviselői Tanács 7 tagja, a KISZ képviselőjében néhány ember, néhány érdeklődő. Meg kellett csinálni azt az önfelosztató- újra összegyűlő eljárást, amit 1 éve, csak most sokkal megalázóbb volt. A KISZ jóval inkább ügyének érezte a HKR felkarolását, mint a jelenlévők. Jóval agilisabbak voltak, mint az Érdekképviselői

Tanács tagjai. Ennek sok oka van, a legfontosabb az, hogy a HKR szeptembertől a diákszervezetek legális formájává vált egy KISZ KB határozattal. A kar vezetésének is megszűnt minden ellenérzése. A helyzet komikuma az, hogy ekkora támogatást akkor kaptunk, amikor be kellett látnunk, hogy a HKR szabályzatán kívül más ügyeinket nem tudtuk véghez vinni.

K: Korábban gyanakodtak?

V: Ez kölcsönös volt. Mi gyanakodtunk minden, a mi véleményunktől eltérő gondolatra, s felülről ők is gyanakodtak. A 3 hét alatt elkészített szabályzat nem következő év májusában lép érvénybe, ha nem ilyen a légkör. Jellemző példa a következő: a dékán úgy képezte, hogy a szabályzat az ő és az ÉT személyes megegyezése lesz, mi a Kari Tanáccsal akartuk elfogadtatni, tartottunk attól, hogy egy személyes megállapodást bármikor fel lehet rugni. Minden rizikót ki akartak zárni ők is, mi is.

/.../

K: Az egy évvel ezelőtti diákparlamenten tehát a KISZ visszakozni kényszerült, menteni próbálta a menthetőt, s ez a mentés végülis megértésre talált az ellenkező táborban is...

V: Megértésre nem, nem, erre az ellenkező táborra egy határtalan önbizalom volt jellemző, az, hogy a KISZ lejáratódott, halódik, funkciótlaná vált: - mint ilyen szervezet, úgyis jelentéktelenné és lehetetlenné válik előbb-utóbb, ha nem nem is szűnik.

K: Mindenesetre a KISZ volt defenzióban és az ÉT hivei voltak agilisek, most viszont pont fordítva történt, az Érdekképviselési Tanács vonult vissza, s a KISZ volt agilisek. Ez teljes átrendeződés. Miben látod ennek az okát?

V: Sok oka lehet. Az egyik nyilván a KISZ-en belüli fordulat. Ez a KISZ nem próbált fellépni, mint az egész egyetemi ifjúság képviselője, hanem mint egy öntevékeny csoportosulás, ami a hatalmi pozíciójánál fogva reális tényező. Ezt tudatosították magukban, ennek a folyamatnak a végén áll a Serkentő válasz, ahol magukat ténylegesen is az egyik öntevékeny csoportnak deklarálják.

K: Te úgy gondolod, hogy ez egy végérvényes folyamat?

V: Ez alkalmazkodás, ideiglenes állapot, megpróbálnak a realitásokhoz alkalmazkodni, egy picinyke csúsztatással, egy nagyon aranyos csúsztatással. Végülis tényleg kis csoport, ebben van valami magasztos, hogy öntevékeny csoport, s ha ezzel szélesebb körben rokonszenvet nem is tudtak ébreszteni, de azt a folyamatot, amiben az említett ellentábor hitt: az elhalást, ezt el tudták kerülni. A csúsztatás ott van, hogy politikai funkcióit és anyagi monopóliumát továbbra is megtartotta így jóval függetlenebb a többi csoportnál. Bebizonyosodott, hogy a karon nem szükséges fenntartania a tömegszervezet látszatát sem, legalitását nem a tagság nézete adja, hanem felülről kapja.

/.../

K: Éppen a felügyeletnél derül ki a csúsztatás: egyszerre deklarálják magukat öntevékeny csoportnak, azok egyikének, s egyszerre viselkednek koordináló csoportként, mint "első az egyenlők között". Ez végülis nagyon okos és reális politika volt a részükről.

V: Az ÉT-nál éppen ellenkezőleg történt; de nem az ÉT távolodott el a realitásoktól, hanem a realitások az ÉT-től. Az ÉT számára az egyetlen magára érvényesnek tartott realitás a diákparlament volt. Ezt a hangulatot nem lehetett egy éven keresztül fenntartani, főleg nem úgy, hogy az ÉT közben alapvető hibákat is elkövet, mint a tájékoztatás elmulasztása. Sokkal inkább jelen voltunk a Kari Tanácson, mint a karon. A HKR ügye nem került be a szélesebb köztudatba. Sem az iskolakritikai előadásorozatot, sem a közélet feltérképezését, sem a politikai kultúra alapvető fogalmainak /demokrácia, érdek, képviselő, stb./ kiegészítését, sem az oktatók hallgatói véleményezési rendszerét nem tudtuk megvalósítani, pedig ezekkel közelebb kerülettünk volna azokhoz az emberekhez, akiknek az érdekeit képvisellettünk volna.

K: Az ÉT vagy nem tudta, vagy nem akarta visszahozni ezt az elvesztett realitást, én erre semmiféle lépést nem láttam. Nem tudott okosan politizálni.

/.../

V: Az, hogy nem politizáltunk okosan - lehet, hogy eretnokség lesz, amit mondok -, így van, de: nem találtuk meg a funkciókban a lényeges súlypontot, és ez abban fogható meg, amit nem csináltunk meg; ezt kellett volna: a kar életben bennmaradni, attól nem elszakadni. De úgy gondoltuk, hogy az első és legfontosabb a szabályzat, belevesztünk ebbe az ügybe.

/.../

A tényleges érdekképviselőt én lehetetlennek látom. Egyszerűen nincsenek ilyen érdekek, vagy ha vannak, akkor ésszerűbb és biztonságosabb más csatornán keresztül elérni ezeket a célokat. Viszont érdekképviselőt ott kell csinálni, ahol a döntéseket hozzák. A Kari Tanács végrehajtó szerv, a döntéseket a minisztériumban hozzák. Ott kellene egy ÉT, aminek egyetértési joga van.

K: Az egy évvel ezelőtti diákparlamentnek ez volt a legfontosabb követelése: az ÉT-nak legyen egyetértési joga minden diáko~~kat~~ érintő kérdésben.

V: Ez nem valósult meg. De sokra nem mennénk vele, a döntésektől távol vagyunk. Talán nagyobb lenne az ÉT presztízse. Olyan végrehajtó szervben, mint a Kari Tanács, amit rendeletileg utasítanak, ezeket a rendelkezéseket meg lehet vitatni, de visszautasítani nem okos dolgo. Abban a függőségi viszonyban, amiben a kar van, nem az elutasítás a legcélravezetőbb politika.

K: A Galamb Györggyel közösen írt cikkekben megpróbáltatok megfogni ezt az említett elléntábort, most ugyanerre kérlek. Mi történt vele? Eltűnt? Átváltozott?

V: Két irányban is hiú a KISZ megváltoztatásához fűzött remény. Semmivel nem lett életképesebb ugyan, vagy csak amennyiben a hatalomgyakorlás berkeiben jóval agilisabb és racionálisabb politikát folytat, viszont abban sem hiszek hosszú távon, hogy ebből a stagnálásból a másik irányba, az elhalás irányába elindulhatna. Ehhez a másik rész felől kellene olyan hatások, amelyek kibillentenék ezt a stagnáló helyzetet, amint ez pl. egy pillanatra a diákszélszékben megtörtént. Ilyen ellenérő k jelenleg a karon nincs. Ez a második apály. Amit a cikkünkben az 1981 utáni apályról leírtunk, az most halmozottan jelentkezik, az akkori tapasztalatokkal együtt. Ez az elléntábor most szakmai feladatai felé fordult.

/.../

K: Olyan jelenség ez, mint a második gazdaság kialakulása a hiánygazdaságokban: benyomul azokra a nagy üres területekre, amelyeket az egyetemi oktatás szabadon hagy.

V: Ez szerintem egy tipikus vagy-vagy szituáció. A szakma vagy az agóra: vagy az egyikben van mozgás és intézmények, vagy a másikon. A kettő egyidejű kitűzésére még nem volt példa.

K: Az ÉT tagjai közül ki hogyan reagált arra a folyamatra, amit elmondottál? A magatartásoknak milyen típusai alakultak ki?

V: Ez a rendszer nagyon vázlatos lesz. Az egyik típus indíttatástól jóval radikálisabb annál, mint ami megvalósult /megvalósulhatott/, ezeknél az embereknél a legnagyobb a kiábrándulás, bár lehet, hogy ez nem az, hanem visszatérés a realitásokhoz. Valami hasonló velem is lejátszódott. Ez a típus kudarcnak véli az ÉT működését, van aki kivonult belőle; lehet azt mondani, hogy ez már nem az én ügyem, lehet tudatos, következetes véleményt alkotni erről. A peszsimizmus különben általános az ÉT-on belül. Van egy olyan típus, amelyik alkalmazkodni próbált a politikai játékszabályokhoz, ennek a típusnak köszönhet, hogy lett szabályzat, de hát itt átfedések vannak, van aki az előbbi csoportba tartozik, mégis a tárgyalások legagilisebb résztvevője volt, hosszú ideig. Van egy olyan típus, amely egyik csoporthoz sem sorolható mivel nem volt kialakult véleménye, hivatalnoki kötelességtudással, de esetlegesen vett részt a vitákban, semleges volt az ügyel szemben, s a legvégén ez a kétségbeesésbe, önmegtagadásba fordult, megpróbálta megúszni a dolgot. Általában a végén már senki nem csinált semmit esetleg eljárunk az összejövelekre.

A munka nem volt megszervezve. Alig tudok néhány olyan esetet, amikor mind a heten összegyűltünk, volt amikor csak hárman jelentünk meg. Egy soha meg nem beszélt, de szerencsésen összejött váltó-gazdálkodásban csináltuk.

K: Arról a kérdésről, hogy mi a teendő?, milyen álláspontok voltak?

V: Számomra az nyilvánvaló volt, hogy senki sem fog elvállalni még egy évet. Végül két ember mégis fontolgatta ezt. A közmegegyezés az volt, hogy önkritikusan fel kell tárni az okokat, ami miatt az ÉT nem mondható sikeresnek; a tisztességes befejezés volt a cél. Ez úgy-ahogy, realizálódott a beszámolóban. Vita volt arról, hogy keressünk-e magunk helyett új tagokat az ÉT-ba. Egyik része ezt megtette, a másik része erre nem volt hajlandó. Én úgy gondolom: nem akarok egy olyan szerencsétlen évet okozni senkinek, mint az enyém volt, mert ha elmondom, hogy ez az egész hogyan működik, akkor fanatikusnak vagy gyengeelműjűnek kell lenni ahhoz, hogy ezt valaki elvállalja.

K: Ha valamilyen külső és belső kényszer hatására mégis csinálnod csinálnod kellene, hogyan csinálnád?

V: Az csak nevében lenne ÉT. Beletartozna az érdekképviselő is, de ez iránt erős szkepszissel viseltetnék, s a tényleges érdekképviselő helyett, ami lehetetlen, megpróbálnám - nem voluntarista módon - kialakítani a HKR biztos bázisát. Ez a tudati tisztázás útja. Érdektudat, demokráciatudat. Ez "politizálásnak" minősülne, még ha ezt nem is tartanám annak. Ehhez még négy olyan emberre lenne szükség, aki ugyanezt gondolja. Azt hiszem, négy ilyen ember nincs a karon. Ha megválasztanak egy új ÉT-ot, annak a helyzetét kilátástalannak ítélem, katasztrófálisnak.

K: Miért?

V: Ezt a Kari Gyűlés tapasztalata után mondom, az eddigiek az az előtti helyzetre is érvényesek. Az ez után kialakult helyzet, amiben a KISZ megpróbálja életben tartani a HKR-t, patrónusa lenni, olyan viszonyhoz vezet, amely a párt és a szakszervezet társadalmi viszonyát képezné le kari szinten, ezt nem a jogokra értem, hanem a személyes ismeretségek hálójára. Ha ez létrejönne, az ÉT elvesztené a függetlenségét, másrészt fennállna a veszély, hogy az ÉT nem tudna újra maga mögé állítani a kar többségét, még nagyobb lenne a kiábrándulás, ami után ez a forma reális érdekek fölmerülésekor már eleve lejáratódna. Ez a függőség megakadályozza az egyedül lehetséges utat, amit kifejtettem.

Azokkal főleg nem értek egyet, akik azért akarják a HKR-t fenn tartani, hogy a gondolata éljen tovább. Szerintem egy ilyen HKR léte többet árt, mintha megszűnne. Ha létrejönne egy annál jobb helyzet, mint a diákszékhelyen volt, azok a követelések nem biztos, hogy szervezeti formát fognak maguknak követelni, mivel egy ilyen HKR léte elriasztana ettől. Ha mégis szervezett formát igényelnének, akkor nem ez lenne az. Ezt a HKR-t föltölteni reális tartalommal, ezt elképzelhetetlennek tartom, vagy az az én értelmezésemben nem lehetne érdekképviselő.

K: Mit tennél, ha mégis egy ilyen HKR-be csöppennél?

V: Két út lehetséges: megpróbálni olyan radikálisan politizálni, s ezt a többiekre is átsugározni, hogy ettől a veszélytől megmeneküljön a HKR. Fölrobbantani minden patermalista viszonyt a KISZ-szel. A másik - ami elképzelhetetlen számomra, mert morálisan elfogadhatatlan - szétrobbantani belülről azt az ügyet, amire két éve fel esküdtem.

K: Leírnád azt az informális politikát, a modelljét, amelyről beszéltél?

V: Aki nem vesz részt ebben, szerintem az elképzelni sem tudja. Az emberre rákényszerítik azt, hogy hazudjon. Az alapvető követelmény, hogy soha ne árulj el a távolabbi célokat. A másik: próbálj meg kompromisszumot kötni, engedj a céljaidból és legyél naiv. Fölkeresed a befolyásos támogatót. Itt előadod a dolgokat, a lehető legbizalmasabb légkörben, beráti beszélgetésről van szó, tehát nem hivatalos. A koreográfia ez: te tanácsot szeretnél kérni, ő ezt elvállalja, s kifejtji az aggályait. Semmire sem fog nemet mondani, az ügygel magával egyetért, de a megvalósítás körül vannak kisebb problémák. Elmondja, hogy a kar belső berkeiben milyen fogadtatásra fog ez az ügy találni. Ezen elszörnyülködsz, holott mindezt te is tudod. De az elszörnyülködés kell a segítségkéréshez. S ezzel elindul a személyes tárgyalások sora.

Ha a javaslatod elutasítják, egyetlen választások marad, fölvonultatni az arzenálot, ezen ő fog meglepődni, bár jól tudja, hogy ez az arzenál létezik, s megteszi az első lépést az új kompromisszum felé. Már hirtétl egy kicsit. Jó, jó, de... Közben mások elkezdik a vezetónél verni az asztalt, hogyan engedhet meg ilyesmit! Az esélyek újra változnak, jön a megállapodás, ami nem nagy herélés, de azért herélés. Ez persze már rég nem az, amiben az ÉT-csal megállapodtatok, ott te opportunista vagy, de az ÜGY ÉRDEKÉBEN végül a többiek is elfogadják. Az állami vezetéssel tárgyal, a gyerekek különben is jót akarnak, stb. - mindenki jót akar. S ez még mindig csak személyes megállapodás, ezt még legalizálni kell a Kari Tanácsban. Személyes támogatókat kell szerezni, föl kell készülnöd, ha elég jól informált vagy, tudod, kik azok, akiket megnyerhetsz az ügynek. Ismerned kell a különböző oktatói csoportokat. Ez persze majdnem mindig kiismerhetetlen. Személyes HKR-tapasztalomban a segítségkérés és a segítségnyújtás is teljesen őszinte volt, ám a koreográfia megegyezik a fent leírttal.

/.../

K: Most az informális politika nyelvről szeretnék kérdezni.

V: Nem hiszem, hogy elbagatellizálnám: jóval több a feltételes mód és sokkal kevesebb az állítás. Az egész kommunikáció egyáltalán nem egyértelmű, egy állítás mögé oda sorakozik még 6-7, amit bármikor be lehet vetni. Ha nem egyezik a véleményed, akkor ezt személyes hibádnak mondják, szentelen vagy; ha túlzottan ragaszkodsz az alveidhez, akkor kompromisszumképtelen vagy, destruktív vagy, nem vagy jó ember.

K: A hallgatók hogyan viszonyultak az ÉT-hoz?

/.../

K: Mit jelent itt a nihilista álláspont?

V: Olyan mentalitást, amely bekalkulálja a hatalom elutasítását, a tehetlenséget, ez a "sérelemi politika" jellemzője, nyilvánvaló, hogy tehetetlenek vagyunk a "hatalommal" szemben, de próbálkozunk, és itt megáll a gondolkodás. A parlament előtt senki sem tudta, hogyan fog működni az ÉT, ha megvalósul. Ezen senki sem gondolkodott. Az előző megbeszéléseken sokszor elhangzott ez a destruktív álláspont: lejártni a hatalmat, lejártni a KISZ-t. Perzse ez nagyon hálás álláspont. Én is hatása alatt voltam egy ideig. Ebben nem vagy kompromisszumköteles, nem kell koncepció, vagy ha azt csinálsz, akkor elfogadhatatlan legyen, és ebben már benne van a kukás is. Ez hálás és öngerjesztő folyamat: ez erőt ad az újabb menethez, itt Robin Hood lehetsz, ez a kis megdicsőülések útja. De ez hamis moralitás, ami ebben van, a bukás szépsége és a "de azért mindent megtettünk" tudata, ennek nincs reális alapja. D Galamb ezt etikai önfelmutatásnak nevezte.

K: Te sem a kompromisszumos politikát, ami informális hálóba bonyolódik, se a sérelemi politikát nem ítéled reálisnak. Akkor mit ítélsz annak? Már utaltál erre, de csak felszínesen.

V: A sérelemi politikának a céljait nem tudom elfogadni, az szinte nincs is. Ha kellő nyomást gyakorlunk, bizonyos dolgok keresztülvihetők a "hatalommal" szemben /nem tudom őket, a "hatalmat" megnevezni, ez is furcsa dolog/, de csak ha következetesek vagyunk, bár a bukás veszélye így is fönnáll. De ha ez bekövetkezik, akkor azt eredménytelen kísérletnek kell értékelnem, nem sikernek, ahol a "hatalom kimutatta a foga fehérjét". De ezt a következetességet vállalni veszélyes dolog, és ezzel nem mondtam túl sokat. Következetező magatartással nem kell belékényszerülnünk az informális politikába, mi kényszeríthetjük "őket" egy másfajta nyilvános politikára, én ezt így gondolom, lehet, hogy idealista vagyok. Ez nem kompromisszumellenesség, az gondolom világos.

A sérelemi politika is olyannak indulhatott, mint amit én itt előadtam. A sorozatos kudarcok lehet, hogy sérelemi politikát hoznak létre. Az informális politikába való bekapcsolódás viszont nem jelent-e kishitúséget, azt hogy "ebben a helyzetben nekem úgyis engednem kell?" Ez eleve feladást jelent.

Takács József

Szerk. jegyz.

Ezen irást vitára sarkalló magánvéleménynek tekintjük. Rövid, egy flekknél nem hosszabb, tisztán, pontosan megfogalmazott reakcióknak, válaszoknak a következő számban /február/ helyt adunk.

Gondolat-jel 1985./4

Kiadja a JATE BTK kizsztatára

Szerkeszti a " - " alapszervezet

/Titkár: Tomka Béla /

Soksz.: JATE Oktatástechnikai

Központ

Készült: 350 példányban

Engedélyezte: Mikola Tibor dékán